

GÜLCH CSABA JENŐ BÁCSI

IDŐJÁTÉK 1956–2016

A Győr-Moson-Sopron megyei Bezi község Önkormányzata ünnepség keretében nevezte el a település egy új utcáját Sághy Jenő evangélikus lelkészről, aki ott az 1950-es években, így az 1956-os forradalom és szabadságharc idején is, a legnehezebb politikai viszonyok között szolgált. Az ünnepségen Bösze Kornél polgármester hirdette ki a határozatot, s ezután Koháry Ferenc lébényi, korábban bezi-enesei evangélikus lelkész ismertette a Lébényben született Sághy Jenő élettörténetét. Gülch Csaba újságíró pedig a maga és családja Sághy Jenővel kapcsolatos emlékeiről szólt. Sághy Ildikó főszerkesztő és Sághy András nyugalmazott evangélikus lelkész köszönetet mondtak az önkormányzatnak az édesapjuk emlékét megörökítő döntésért, majd egy-egy megrendítő családi eseményt idéztek fel édesapjuk 56-os meghurcoltatásával kapcsolatban. (Evangélikus.hu, szerző: Koháry)

Emlékmentés a felejtés kútmélyéből

Ennek a személyes képekkel színesített emlékezésnek az ürügyét a múlt és a jelen együttléte adja. Sághy Jenő evangélikus lelképásztor alakja, élete és hűségese szolgálata aranykeretbe foglalva él bennem hosszú évtizedek óta. Azé az emberé, aki 1956 őszen békét hirdetett, majd egy Júdás miatt meghurcolták, börtönbe került, de magyarságától, Istentől és a becsületétől senki-semmi nem téríthette el soha.

Három év a békességért

Írásom elmúlt időköt idéző szövegét – az ünnephez kötődve – 1956 októberével kezdem, amikor Jenő bácsi a csendes, kis, tóközi faluban, Bezin szolgált, ahová a rádión keresztül gyorsan eljutottak a forradalom, a „rozsdás ősz” hírei. A mindennapokban békés helybeliek indulatai ekkor már a forrponton voltak, s az, hogy nem szabadult el a véres pokol, az a mély hitű, megfontolt Sághy Jenőnek volt köszönhető, aki érzékeny lelkével megérezte: lincselés készül. A falu legényei közül ugyanis néhányan úgy döntöttek, hogy elégtételt vesznek, és számon kérik a helybeli téveszelmeket és a tanácselnököket. A lelkész először papi érvekkel próbálkozott: „Egyik bűnös nem ítélni el a másikat. Emberek, hagyják ezt az égiekre!” Aztán majdnem könyörgőre fogta: „Soha nem lesz több békesség a faluban, ha most vér folyik. Menjenek szépen haza!” Lassan csitulni kezdtek az indulatok, a beziak később hálával gondoltak erre a békítő közbelépésére. Mégis akadt köztük egy, aki hamis vallomást tett Jenő bácsi ellen. Ennek következményeként három évre ítélték, s ebből csaknem két esztendő le is töltött.

A győri, bírósági tárgyaláson érdekes eset történt. Nyilvános volt a tárgyalás, többen ültek a teremben. Sághy Jenő háttal állt. Egyet-

len tanú vallott ellene, a „koronatanú”, a többi falubeli egy rossz szót sem volt hajlandó mondani rá. Ezen a tárgyaláson aztán a „koronatanú” is hallgatott. Csak azt nyökögte, hogy nem emlékszik már. Erre a bíró ráfordott, hogy „egy öntudatos kommunistának mindenre emlékeznie kell!” (Az illető később a hamisan megvádolt bezi-enesei lelkész egyik utódjának megtörtén bevallotta, hogy ő jelentette fel Jenő bácsit, mert miután az ötvenhatos tizenhat pontot ő olvasta fel a község háza hangosbmondóján keresztül, félt a következményektől.) Az igazi „vétke” a hatalom szemében az ifjúság körében végzett állhatatos munkája volt. Fiataljai 1953-ban előadták a faluban Sághy Jenő művét, a *Spion* című színdarabot, amely az 1848–49-es forradalom és szabadságharc utáni időben játszódtott. „Az áthalláshoz nem kellett sok történelmi ismeret. A darabnak nagy sikere volt, jóllehet mindössze egyszer mutatták be. A végső ok azonban, amely miatt szálla volt a hatalom

szemében, az volt, hogy amikor az állambiztonság besúgónak akarta beszervezni, ezt ő kellő határozottsággal visszautasította” – írta róla szóló visszaemlékezésében a helyi, megyei lap. A családja hosszú ideig nem tudta, hogy Sághy Jenő hová került. Mint később kiderült, először a győri fogházba, majd a kistarcsai internálótáborba vitték, később pedig a márianosztrai börtönbe. A börtön miatti nehéz távolléte alatt a bezi gyülekezet példamutató módon gondoskodott családjáról. Élete, sajnos, így is derékba tört, mert püspöki utasításra Móríchidára kellett távoznia, ahol nyugalmába vonulásáig szolgált.

Ima a szenteletlen oltár előtt

A „tisztelendő úr” sokat emlegetett „vendég” volt nálunk. Gyerekkoromban többször halottam nagyszüleimtől, később édesanyámtól meghurcoltatásának történetét. A kilencvenes években Budapesten, a Terror Házában járva megrendítő meglepetéssel szembesültem. A Felekezetek Termének egyik kis fülkéjében egyetlen evangélikus lelkészként – Ordass Lajos püspök relikviái mellett – börtöntárgyai „köszöntöttek”: egy kis ruhaszalvéta, amelyet a zárkában használt, egy cirill betűs, orosz nyelvű Márk-evangélium, amelyet a háború alatt egy szovjet tisztől kapott, s az a kukoricalevélből készült szatyor, amelyben a rács mögött a holmiját tartotta. Bevallom, kijöttek a könnyeim, s a sajátos, szenteletlen oltár előtt imádkozni kezdtem.

Szárszó megtartó szelleme

Ugorjunk még hátrébb a múlandó időben, egészen a negyvenes évek elejéig, majd onnan előre a nyolcvanas évek derekáig! Tanulmányainak végeztével Sághy Jenő Balatonszárszón lett lelkész. Itt kapcsolódott be a népi írók szárszói, irodalmi körének munkájába, s ez egész életére kihatással volt. E körben jegyezte el magát végleg a szépirodalommal. A későbbiekben több színművet, köztük a már említett *Spion*, de novellát és verset is írt. Püski Sándor, a legendás könyvkiadó a Magyar Élet könyvbarátainak társaságával és a református Soli Deo Gloria Szövetséggel közösen rendezte meg a találkozót. Szárszón nem ez volt az első ilyen jellegű gyülekezés, de az 1943-as lett valóban történelmi jelentőségű. A tanácskozás augusztus 23-ától 29-éig tartott mintegy hatszáz résztvevővel. Köztük a szervezésben is tevékeny Sághy Jenővel. Amikor 1984-85 körül, nem tudom pontosan milyen alkalomból a móríchidai parókián fel-

kerestem, hosszan mesélt ezekről a hősi időről. Azután, mint egy bizonyoságként, kezembe adta a találkozó nyomtatásban is megjelent jegyzőkönyvét, teljes krónikáját. Akkortájt sokat foglalkoztam a népi írókkal, Veres Péterrel, Kodolányival, Németh Lászlóval, Féja Gézával és másokkal is, így először szeretettel megsimogattam a már kicsit sárgult kötet borítóját. Nagy örömmre pár hétre kölcsönkaptam Jenő bácsitól, s ahogy annak idején Szabó Dezső egy hétvégére hozzám került Az elsodort faluját, ezt a könyvet is buzgón jegyzetelni kezdtem. Ez a kézzel írott kivonat valahol most is ott lapul az irataim között. Az akkori találkozásunk után néhány esztendővel később megjelent a tanúságtevő dokumentumkötet hasonmás kiadása. Örömmel ragasztottam bele az egyik öreg barátomtól kapott, általa Szárszón, 1943-ban készített kis fotót, amelyen éppen Németh László beszélt a hallgatóságához.

Balról jobbra: Bősze Kornél polgármester, Sággy Ildikó, Sággy András, Gülch Csaba, Koháry Ferenc

Érintés a megszentelt falakban

Következő állomásként néhány mondat erejéig időzzünk az 1952-es, enesei templomépítésnél! (A kis, hívő közösség a bezi gyülekezet filiáléja volt.) Ezekben az időkben elszánt bátorság kellett ahhoz, hogy egy lélekkel teli sereglet hajlékot állítson Istennek. Ezt a falumban megtették. Jenő bácsinak, a munkálatok szervezőjének, motorjának nagyapám, Mesterházy József, a gyülekezet gondnoka és két lánya, Gyöngyi és Edit volt a jobbkeze. Ők nemcsak a helyben és a környéken szervezett gyűjtésben vettek részt sokakkal, hanem az építkezés dandárjában téglát és maltert is hordtak. Ezt az emléket őrzi egyik négysoros

versem: „Elhagytam azt a templomot, / hol a falakban anyám érintése, / imákat őrzi a poros, vén oltár, / futnék, de megköt Krisztus vére.” Egy fénykép is felrémlik ezekből az időkben, ahogy Jenő bácsi szálfatermetével, Luther-kabátban áldást oszt az újonnan épült templom oltára előtt.

Mesélő festmények

Néhány igazán személyes emlék erejéig ismét visszakanyarodnék a nyolcvanas évekhez. Gyermekeim édesanyjával 1980-ban házasodtunk össze. Az egyházi esketést a mórchidai parókián Sággy Jenő végezte, akitől a házasságlevélen kívül útravaló ígét is kaptunk. És még egy ajándékot Irénke nénitől, lelkész urunk feleségétől, akinek esetéből gyönyörű festmények, tájképek és csendéletek születtek. Bennünket egy őszi hangulatú fasorral lepett meg, hátulján a nekünk címzett ajánlással, most is ott díszlik a könyvtárszobám falán. Mégpedig amellet a másik, lélekkel teli tájkép mellett, amelyet házasságkötésükkor szüleim kaptak nászajándékba Irénke nénitől. Előttük megállva olykor úgy érzem, ezek az alkotások beszélgetnek egymással, s az emlékekről mesélnek. Jenő bácsihoz még egy örömteli szolgálat miatt is kötődünk: ő keresztelte elsőszülött gyermekünket, Eszter lányunkat.

Bezi utca őrzi emlékét

És így, az írás vége felé megérkeztünk a közelmúltba, vagyis a jelen időbe. A nyáron különös ünnepségnek lehettem részese és szereplője Bezi. Hosszú évek után ismét új utcát nyitottak a kis faluban, amelyet az evangélikus gyülekezet egykori lelkészéről, Sággy Jenőről neveztek el. A szépszámú közönség előtt Bősze Kornél polgármester, az „utcakeztesztelő” kezdeményezője így nyilatkozott: „Történelmi pillanatnak éreztem elhatározásunkat, hiszen Sággy Jenő élete, hűséges szolgálata és helytállása példa lehet mindannyiunknak.” Fontos az emlékezés és az emlékezőzés, hogy Jenő bácsi és a hozzá hasonló hitvallók sorsának példája ne vesszen el „a felejtés riasztó kútmélyében”.

Mi sem tesz jobban bizonyoságot Sággy Jenő mélységes hitéről, mint az egyik, Mórchidán írt versének utolsó két versszaka, amelyet a templomi ünnepségeken szereplő gyermekeknek írt: „Hű az Isten, magát ő meg nem tagadja, / Tőlünk is ezt várja, ez válik javunkra. / Övéi vagyunk mi, királyi szent népe, / Bűneink lemosta Krisztusunknak vére. // Isten népe vagyunk, maradjunk meg annak, / Hatalmas keze ad minékünk oltalmat. / Óréa tekintve szilárd hittel zengjük / Ősi dalunk: »Erős vár a mi Istenünk!«.” ♦♦

FALUNAPON, BEZIN...

(Bősze Kornél polgármester* köszöntő szavaiból, részlet)

A történelem folyamából egyetlen pillanatnak ma mi is a részesei vagyunk. S ez alkalommal a következő idézettel szeretném kezdeni mondandómat: „Isten országa a szívetekben épül... Az állam akkor van rendben, amikor a kardokat rozsdá emészti, az ásók meg fényesek, amikor a börtönök ürességtől konganak, a magtárak meg szűkek, amikor az orvosok gyalog járnak, a pékeknek meg koszra is jut. De ez csak akkor valósulhat meg, ha a törvényszék udvarát felveri a gyom, és a templom küszöbét kopottra járják.” Sággy Jenő hajdani lelkészünk egyik prédikációjából idéztem.

Ez idáig minden évben megemlékeztünk az 1956-os forradalomról és szabadságharcról, s tisztelettel gondolunk hőseinkre, fájdalommal az áldozatokra. Most Sággy Jenőre emlékezünk.

Bezi Község Önkormányzata és Képviselőtestülete elfogadta és megszavazta, hogy a hivatalosan be nem jegyzett Fűzfa utcát az 1956-os forradalom és szabadságharc 60. évfordulója alkalmából a Bezi-Enesei Evangélikus Gyülekezet hajdani lelkészének tiszteletére Sággy Jenő utcára változtassuk. Mindezt lányával, Sággy Ildikóval egyeztetve, aki örömmel fogadta a kezdeményezést, s akinek megkeresésében Kovács Ildikó, Bezi Község Díszpolgára segített. Megbeszéltük azt is, hogy ne az október végi, hűvös napokban ünnepeljük ezt meg, hanem szép időben, falunap keretében avassuk fel az édesapjáról elnevezett utcát. [...]

Emlékezésünk során felkért vendégeink, Koháry Ferenc, Lébény evangélikus lelkésze és Gülch Csaba költő, újságíró-szerkesztő méltatja Sággy Jenő lelkészurat. Nagy tisztelettel köszöntöm most Sággy Ildikót, özv. Sággy Jánosné, Sággy András nyugalmazott evangélikus lelkészurat, valamint Koháry Ferencet és Gülch Csabát. Megköszönöm, hogy a család hozzájárult a Sággy Jenőnek emléket állító utca elnevezéséhez. [...]

* Bősze Kornél polgármester, Bősze Lajosnak, a bezi evangélikusok hajdani gyülekezeti felügyelőjének az unokája.

LYUKASÓRA OLVASÓI LAP
XXVI. évfolyam, 7. szám. 2017/7.

A szerkesztőbizottság tagjai:
**Alföldy Jenő, Ágh István,
Bertalan Tivadar, Czigány György,
Dobai Péter, Gyulai Liviusz,
Iancu Laura, Kalász Márton,
Pröhle Gergely, Rózsássy Barbara,
Szakonyi Károly, Tóth Éva**

Főszerkesztő: **Sághy Ildikó**
Főmunkatárs: **Szakonyi Károly**
Művészeti vezető: **Kő Pál**
Művészeti szerkesztő: **Réti Attila**
Olvasószerkesztő: **Pécsi Tibor**
Rovatvezető: **Ughy Szabina**
Titkárságvezető: **Óri-Kiss Gyöngyi**

Szerkesztőségi postacím:
1052 Budapest, Városház u. 7., fsz. 15.
Telefon: 233-6951.
Mobil: 06-20-465-9232.
E-mail: iroegy@gmail.com.

Kiadja: **Magyar Írók Egyesülete**
Elnök, kiadóigazgató: **Szakonyi Károly**

Nyomdai kivitelezés:
Pharma-Press Kft.
1037 Budapest, Vörösvári út 119–121.
Felelős vezető: **Dávid Ábel Dániel**

Terjeszti: Magyar Posta Zrt.
Hírlap Üzletága és regionális társaságai.
Előfizetésben megrendelhető az ország bármely postáján, a hírlapot kézbesítőknél, www.posta.hu WEBSHOP-ban (<https://eshop.posta.hu/storefront/>), e-mailen a hirlapelofizetes@posta.hu címen, telefonon 06-1-767-8262 számon, levélben a MP Zrt. 1900 Budapest címen.
Külföldre és külföldön előfizethető a Magyar Posta Zrt.-nél: www.posta.hu WEBSHOP-ban (<https://eshop.posta.hu/storefront/>), 1900 Budapest, 06-1-767-8262, hirlapelofizetes@posta.hu
Előfizetési díj: fél évre 1320 Ft, egész évre 2640 Ft
Egy példány ára: 450 Ft
Megjelenik: kéthavonta

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza

LEXIKON

HIC ET NUNC – ITT ÉS MOST
PRO FUTURO – A JÖVŐÉRT
ESCA DEORUM – ISTENEK ELEDELE
PRO BONO PUBLICO – A KÖZJÓÉRT
VESTIBULUM – ELŐCSARNOK, BEJÁRAT

TARTALOM

Kereszt-tűzben, kiállítás a Magyar Nemzeti Múzeumban **B/2**

Szakonyi Károly: Kié az Isten? **1**

A HÓNAP KÖLTŐJE ÁPRILY LAJOS
Ábel füstje, Az irisórai szarvas, Pisztrángok kara, Opitz Mártonhoz, Kődös évszak előtt, Vándor **2-3**

Alföldy Jenő: A létezés pásztorja, Áprily Lajos kettős évfordulóján **4-5**

Taxner Tünde: Faust és Mefisztó jelenvalóságá **6-7**

Réfi Zsuzsanna: Interjú Hamar Zsolttal **8-10**

Új elnök az MMA élén **11**

Korniss Péter kiállítása a Magyar Nemzeti Galériában **12-15**

Bartis Attila: „amitől a kép az enyém lesz” **12-15**

Szakonyi Károly: Olvassuk újra! A nagyvárós fia **16**

Kassák Lajos: Menekülők **17-19**

Marton Réka Zsófia: Az ígélet, 21. századi csoda **19**

Kereszt-tűzben, Keresztényüldözés a Közel-Keleten **20**

Speidl Bianka: Kurátori előszó **20-21**

Weltler Ildikó: Közel-keleti keresztény ösztöndíjasok a Bazilikában **21**

A szó útja, Tokaji Írótabor – 2017 **22**

Dobozi Eszter: Málenkij robot **23-25**

Áprily Lajos: Taganrog **25**

Czigány György: Másik hóesés **26-27**
Dömdödöm **27**

Dobás Kata: Arany János töredékeiről **28-29**

Örökségünk – Arany **29**

Pósa Zoltán: Buda halála **30-32**

A Galántai táncoktól az elektronikus zongoraversenyig **33**

Komáromi Csaba: Devecseri életei **34-37**

Új tagokkal bővült a DIA **37**

Boldogh Dezső: Psziché egyszer, Gyula ha negyven **38**

Dobás Kata könyvszemléje **38-39**

1. Keresztényüldözés a 21. század elején **40**

2. Volt egyszer egy Ifipark... **40**

Búzás Huba: Egy nyári nap, Futó zápor **41**

Zugor Sándor levele **Károlyi Amynak** **41**

Seregélyesi János: Baumgarten díj – Schöpflin-korszak **42-43**

Gülch Csaba: Jenő bácsi **44-45**

Személyes tér, az MMA kiállítása

Istambulban **47-48**

Lajta Gábor: A tértől a helyig **47-48**

Személyes tér, kiállításképek **B/3**

Folyamatos emlékezet, **Korniss Péter** kiállítása a Magyar Nemzeti Galériában **B/4**

Kedves Olvasóink!

Kérjük önöket, hogy támogassák a Lyukasóra folyóirat megjelentetését azzal, hogy előfizetőink lesznek (lásd: postai előfizetésnél), de segíthetnek alkalmasszerű támogatással is. És a jövőben ezt (2017-től) adójuk 1%-ának felajánlásával is megtehetik. Bankszámlaszámunk: Kereskedelmi és Hitelbank 10200940-21519541-00000000. Ha erre a bankszámlára nevük és címük feltüntetése mellett befizetik az éves előfizetési díjat, vagyis a 2640 forintot, a szerkesztőségből is folyamatosan megküdhetjük önöknek a Lyukasóra aktuális számaikat. Előre is köszönjük, üdvözlettel: a Szerkesztőség.

A MEGJELENÉS TÁMOGATÓI

- Emberi Erőforrások Minisztériuma
- Nemzeti Kulturális Alap
- Pest Megyei Kormányhivatal
- Szerencsejáték Zrt.
- NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft.
- Arany János Emlékbizottság
- Ferencváros Önkormányzata
- Körmendi Galéria
- Márkus Antikó Bt.

Számunkat **Korniss Péter** fotóival, a **MMN Kereszt-tűzben** kiállításának képeivel, a **MITEM Faust-előadásának** jelenetfotóival, **Raffay Zsófi** és **Wagner Csapó József** felvételeivel, az **MMA** sajtófotóival, a **Tokaji Írótabor 2017-es dokumentumfotóival**, az **OSZK** dokumentumfotóival, **Lugosi Lugo László** felvételével, a **PIM** Kézirattár **Devecseri-fotóival**, a **Volt** egyszer egy Ifipark kötetének archív felvételeivel, a **Gyurkovics-hagyaték** archív fotójával, az **MMA Személyes tér** című istambuli kiállításának sajtófotóival és a **Lyukasóra** folyóirat archív anyagaival illusztráltuk.

SZERZŐINK

Alföldy Jenő, 1939
Áprily Lajos, 1887–1967
Bartis Attila, 1968
Boldogh Dezső, 1983
Búzás Huba, 1935
Czigány György, 1931

Dobás Kata, 1985
Dobozi Eszter, 1956
Gülch Csaba, 1959
Kassák Lajos, 1887–1967
Komáromi Csaba, 1964
Lajta Gábor, 1955
Marton Réka Zsófia, 1987
Pósa Zoltán, 1948
Réfi Zsuzsanna, 1974

Sághy Ildikó, 1941
Seregélyesi János, 1948
Speidl Bianka, 1974
Szakonyi Károly, 1931
Taxner Tünde, 1944
Ughy Szabina, 1985
Weltler Ildikó, 1970
Zugor Sándor, 1923–2002